

Institute of
Agricultural Resources
and Economics

LATVIJĀ IZAUDZĒTĀS SOJAS SASTĀVS, SOJAS PĀRSTRĀDES PRODUKTI

Dr. Vita Šterna, Dr. I.Jansons, Dr. S.Zute

2018.GADA REZULTĀTI

www.arei.lv

Sojas pupiņu ķīmiskais sastāvs, g/100g parauga

Parametri	USDA*	Latvijā, 2018
Proteīns	36.49	26.0 - 37.6
Tauki	19.94	16.9 - 22.0
Pelnvielas	4.87	4.7 - 6.8
Kokšķiedra	9.3	8.3 - 11.8

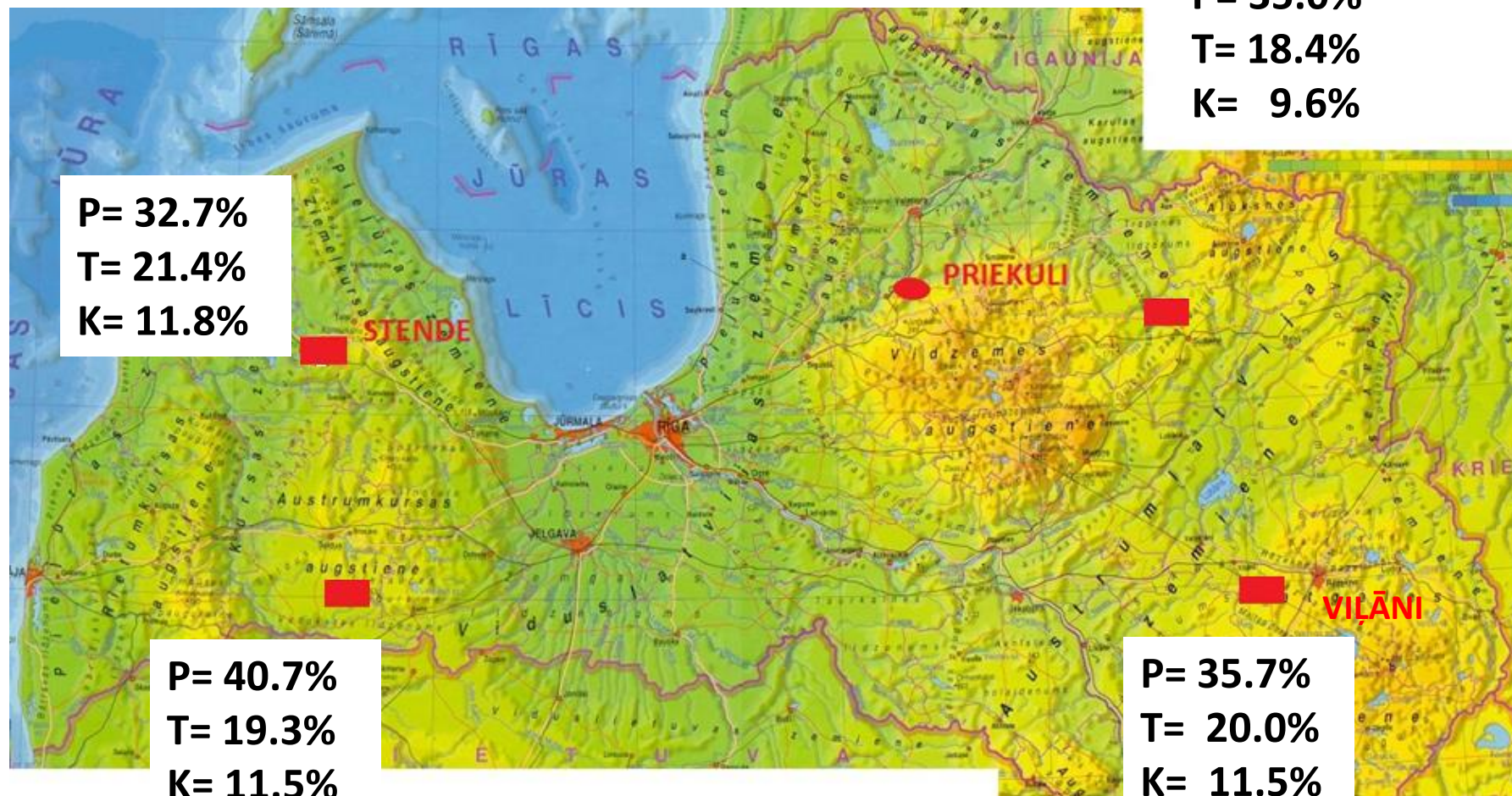
Sojas sastāvu ietekmējošie faktori:

- **reģions/klimats - temperatūras un nokrišņu summa**
- **Augsne, mēslošana**
- **Agrotehnika – rindstarpas, izsējas norma**
- **Šķirne – ģenētika, veģetācijas periods u.c.**

*United States Department of Agriculture Food Composition Databases

Sojas ķīmiskais sastāvs Latvijas reģionos, 2018

Atšķirīgu sojas šķirņu ķīmiskais sastāvs (Stendē) g/100g sausas, 2018

Šķirne	Proteīns	Tauki	Kokšķiedra	Pelnvielas
Laima	30.4	23.4	10.7	7.3
Laulema	33.3	20.7	12.2	7.4
Merlin	34.9	21.9	11.0	6.1
Mavka	31.3	21.5	11.7	6.6
Violeta	32.3	20.8	12.4	6.5
Viola	32.3	20.7	11.6	6.7

Atšķirīgu sojas šķirņu ķīmiskais sastāvs (Viļānos), g/100g sausas, 2018

Šķirne	Proteīns	Tauki	Kokšķiedra	Pelnvielas
Laima	32.8	22.2	11.8	6.2
Laulema	33.9	19.0	12.7	6.7
Merlin	38.2	19.9	11.6	5.2
Paradis	42.2	18.7	10.7	5.7

Lai raksturotu kādu produktu, nav pietiekami ar proteīna saturu paraugā, svarīgāka ir aminoskābju kompozīcija produktā

Aminoskābju daudzums sojas pupās

Neaizstājamās aminoskābes	Daudzums, g/kg 2018	USDA LV	Aminoskābes	Daudzums g/kg 2018	USDA
Valīns	8.8 - 12.3	20.3	Asparagīnskābe	22.1-33.2	51.1
Izoleicīns	8.6 - 13.6	19.7	Glutamīnskābe	35.8-54.0	78.7
Leicīns	15.2 - 22.5	33	Prolīns	9.71-15.7	23.8
Histidīns	5.1 - 6.8	10.1	Glicīns	8.6-12.6	18.8
Fenilalanīns	9.7 - 14.9	21.2	Alanīns	9.1-12.6	19.2
Metionīns	2.7 - 3.9	5.4	Serīns	9.6-14.9	23.5
Lizīns	12.4 - 17.8	27.0	Arginīns	14.3-20.9	31.5
Treonīns	8.1 - 11.2	17.6	Tirozīns	6.1-11.0	15.4
Cistīns	2.9 - 4.0	6.6			
Triptofāns	2.8 - 3.6	5.9			

Critical Amino Acids Value (CAAV)

Proteīna kvalitātes rādītāji

Parametri	Latvija, 2018	USDA dati no liter.
Neaizvieto. aminosk. īpatsvars pret aizvietojam.	66.2	63.7
Lizīns/P, %	6.0	6.3
Metionīns/P, %	1.31	1.25
CAAV, %	14.3	14.6

Proteīna kvalitātes rādītāji

TABLE 1: Amino acids profile comparison for piglets

SID Values	BSAS (2003) UK	NRC (2012) USA ¹	VSP (2013) Denmark	INRA (2013) ² France	Ajinomoto Eurolysine (2013)
Lys: Lys	100	100	100	100	100
Thr: Lys	65	59	61	65	65
Met: Lys	30	29	32	30	30
(Met+Cys): Lys	59	55	54	60	60
Trp: Lys	19	16	20-22	22	22
Val: Lys	70	63	67	70	70
Ile: Lys	58	51	53	52 ³	53 ³
Leu: Lys	100	100	102	101	100
His: Lys	34	34	32	31	32
Phe: Lys	57	58	57	54	55
(Phe+Tyr): Lys	100	93	111	—	95
Tyr: Lys	—	—	—	40	—

Indicatives recommended SID Lys levels -- 1.35 to 1.15% for 6-12 and 12-25 kg piglet live weight, respectively.

1) AA profile recalculated from the factorial approach used by NRC (2012)

2) Gloaguen et al. 2013

3) Requirement is given for blood-free diet

Source: Ajinomoto Eurolysine

Aminoskābju saturs proteīnā

	VSP 2013.dati	Latvijā	Pilntauku LV	Beztauku LV
	Dānija	Pupas	Sojas rauši	Sojas rauši
Thr:Lys	61	66	65	66
Met:Lys	32	22	22	22
(Met+Cis):Lys	54	46	46	46
Trp:Lys	20-22	22	22	21
Val:Lys	67	75	76	76
Ile:Lys	53	73	75	76
Ieu:Lys	102	125	127	128
His:Lys	32	39	39	39
Phe/Lys	57	82	84	85
(Phe+tyr): Lys	111	139	144	146

Soja dzīvnieku ēdināšanā

Labākais augu valsts proteīna avots

- lieliska aminoskābju kompozīcija
- augsts lizīna, metionīna saturs
- augsts enerģijas daudzums
- augsta barības vielu sagremojamība un izmantojamība

Nevēlamās sastāvdaļas (anti-nutritive):

- Fitīnskābe- kavē minerālvielu Zn, Ca, Mg absorbciju organismā.
- Tripsīna inhibitors - kavē proteīna u.c. barības vielu šķelšanu, samazina dzīvmasas pieaugumu.
- Hemaglutinīns («fitoaglutinīns», «lektīns») recina asinsķermenīšus, kavē organisma attīstību

Sojas pārstrādes produkti

- Sojas rauši
- Sojas spraukumi
- Sojas milti
- Proteīna koncentrāti
  - pilntauku proteīna koncentrāts
  - beztauku proteīna koncentrāts

Sojas pārstrādes veidi

- **Ekstrakcija** – taukus nodala ar šķīdinātāju palīdzību
- **Ekstrudēšana** – mehāniski, augsts spiediens , t°
- **Ekspandēšana** – ar vakuma radīšanu
- **Fermentēšana** – ar fermentiem, raugiem , mikro-skopiskām sēnītēm

Fitāze – uzlabo P, Ca, izmantojamību
palielina sagremojamību

Aspergillus oryzae -
noārdās oligosaharīdi,
samazina antigēnu koncentrāciju

Sojas pārstrādes produkti

Barības vielas	Piln- tauku sojas milti	Ekstra- hēti sojas milti bez apvaliem	Ekstra- hēti sojas milti ar apvalkiem	Ekstrudēti granulēti sojas milti	Fermen -tēti sojas milti	Sojas proteīna koncen- trāts
Proteīns, %	37.6	47.7	43.9	44.6	54.1	65.2
Koptauki, %	20.2	1.5	1.24	5.69	2.30	1.05
Ogļhidrāti, %	29.7	34.5	37.27	37.90	29.53	20.28
Fosfors, %	0.53	0.71	0.64	0.75	0.82	0.75
Kalcijs, %	0.31	0.33	0.35	0.31	0.32	0.17

Stein, 2013

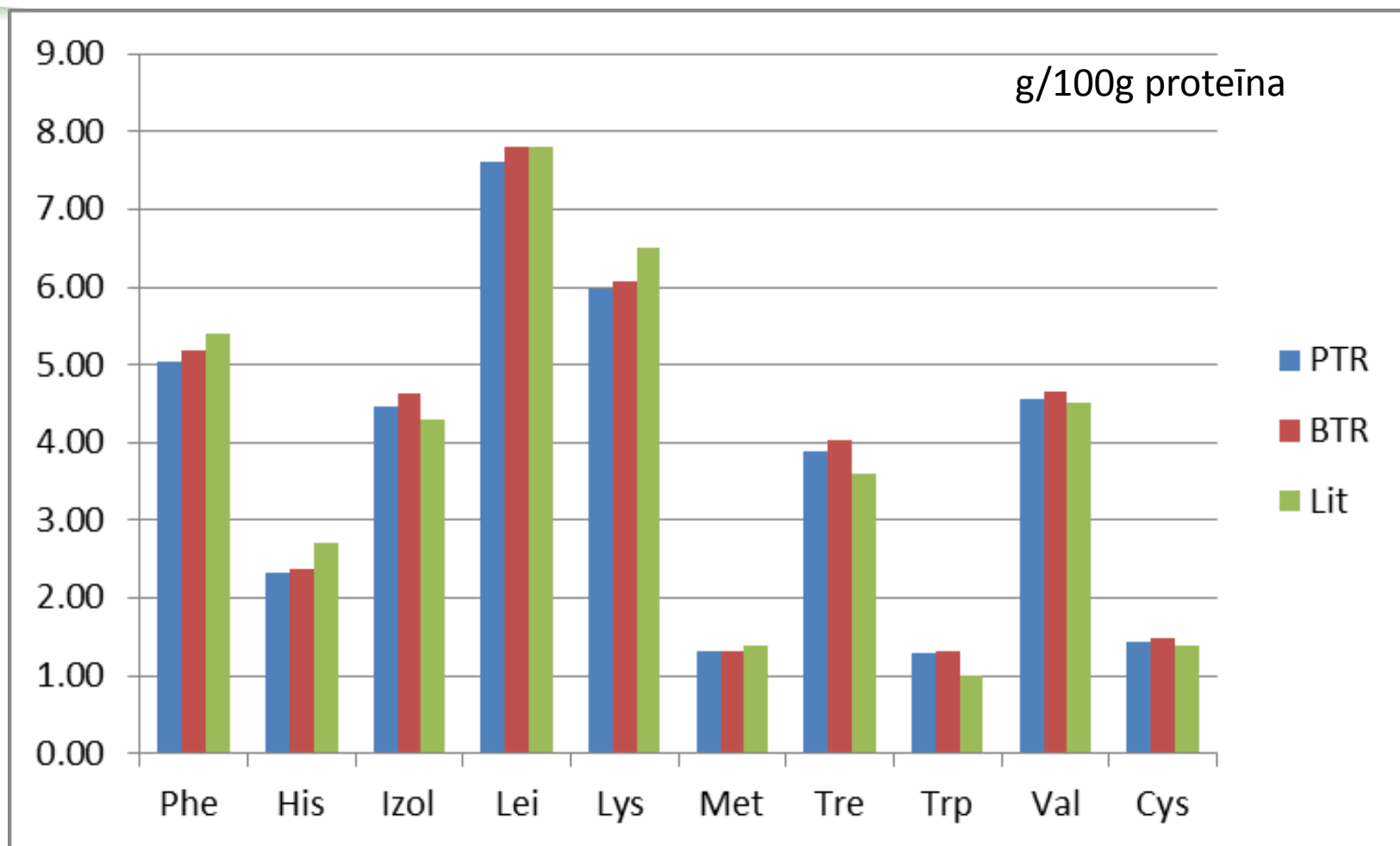

Ekstrudētu sojas raušu ķīmiskais sastāvs

Parametri, dati LV g/100g sausas	Pilntauku Rauši, 2018	Beztauku Rauši, 2018
Proteīns	37.02	40.81
Tauki	21.13	6.71
Pelnvielas	6.78	7.81
Kokšķiedra	5.46	5.75
Ciete	4.02	5.71
Kalcijs	0.38	0.39
Fosfors	0.49	0.56

Salīdzinājumam proteīns: Ķīna,ASV, Brazīlija, Argentīna 50.2%, 49.4%, 51.1%,48.8%
Proteīna saturs sojas miltos - 43.2% - 50.5% (Latvian Feed tables, 2013)

Ekstrudētu sojas raušu neaizstājamo amioskābju salīdzinājums

Sojas eļļas taukskābju profils

	LAULEMA, 2018	USDA (dati no lit.)
Nepiesātinātās taukskābes	84.1	78.5%
- <i>alfa-linolēnskābe [C18:3 n3]</i>	8.5	
- <i>Linolskābe [C18:2 n6c]</i>	54.3	
- <i>Oleīnskābe [C18:1 n9c]</i>	21.1	22.1%
- <i>Palmitoleīnskābe [C16:1 n9c]</i>	0.1	
- <i>Nervonskābe [C24:1]</i>	0.1	
Piesātinātās taukskābes	15.9	14.5%
- <i>Palmitīnskābe [C15:0]</i>	10.6	
- <i>Stearīnskābe [C18:0]</i>	4.1	
- <i>Arahīnskābe [20:0]</i>	0.4	
- <i>Behenskābe [C22:0]</i>	0.4	
- <i>Lignocerīnskābe [C24:0]</i>	0.2	

Kopsavilkums

Vai varam Latvijā izaudzēt ievestajai sojai līdzvērtīgu?

➔ *Pēc sastāva un kvalitātes varam. Vai tas ir ekonomiski izdevīgi? Ir svarīgi uzkrāt datus, lai saprastu vai tā būs arī citus gadus.*

Kāpēc mums eksperimentēt, riskēt un audzēt soju?

➔ *Augstvērtīgs produkts. Ķīmiskais sastāvs starp šķirnēm ļoti atšķirīgs, jāmeklē piemērotākās kvalitatīva proteīna iegūšanai. Jāeksperimentē ar audzēšanas tehnoloģijām.*

Vai varam pārstrādāt?

➔ *Aktuāli – vai pārstrāde attīstīsies rūpnieciskos apjomos vai tikai saimniecībās pašu vajadzībām.*